

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg; Ds. H. van Leeuwen, Driebergen; Ds. L.W. van der Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0.25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Voor het Nieuwjaar:

Voorwaarts . . . !

Zeg den kinderen Israëls, dat zij voort-trekken!

Exodus 14 : 15b.

Daar klinken in onze wereld van oorlogen en geruchten van oorlogen, heel wat commando's. Doch al deze commando's bedoelen uiteindelijk zelf-handhaving en naaste-vernietiging.

Alleen het commando hierboven afgedrukt, is ten leven! Dit commando klonk in bange engten. Het was nog maar drie dagen geleden, dat het volk Israëls was uitgeleid uit het diensthuis van Egypte. Die uitleiding was maar niet zo geschied. Deze had bloed gekost. Alle Egyptenaren hadden hun eerstgeborenen daarvoor moeten geven.

En Israël? Zij hadden de deurposten van hun woningen moeten bestrijken met het bloed van het paaslam. Dus dat had ook bloed gekost. Wel bloed van een ander, maar toch bloed.

Zo is het nog. Een ieder en een iegelijk, die uit het diensthuis der zonde en der wereld wordt uitgeleid, ondergaat dit wonder vanwege geplengd bloed. Uit de BLOED-verdienste van het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt, is het dat de Heilige Geest het nieuwe leven indraagt in de dode zondaar. Elke weldaad, die de nieuwgeborene ontvangt, is uit de Borggerechtigheid van de Heere Jezus Christus. Die daar erg in krijgt, verstaat de jubel van de apostel: „ . . . niet gekocht door goud of zilver, maar door het dierbaar bloed van het onbestraffelijke Lam!”

Wij zeiden, dat dit commando klonk in bange engten. De Heere Zelf leidt in de engte. Doch met geen ander doel, dan om uit de engte uit te halen en in een overvloeiende verversing te brengen. De vuur- en wolokolom had het volk toch gebracht tussen de hoge rotsgevaarten en voor de rode zee?

Misschien vraagt iemand uwer, maar waarom doet de Heere dit? Wel, de Heere wil Zijn volk in de nood hebben. En nog wel in zulke nood, waarin alle hoop op mensen is afgesneden. De Heere is jaloers op Zijn eer. Hij wil bij Zijn volk de enige Helper in nood zijn. Hij geeft Zijn eer niet aan een ander, noch Zijn lof aan gesneden beelden.

„Roep in de nood tot Mij, uw God en Heer”, dan help Ik u en gij geeft Gode d' eer”.

Ook Mozes is in diepe nood. Want waar moet het heen? Voor de zee, weerszijden de schier loodrechte wanden van het gebergte en achter de vijand. Mozes zendt noodschoten naar boven. Het S.O.S. is niet van de lucht af.

En het antwoord van het uitzendstation des hemels? „Mozes, wat roept gij tot Mij?!” Het is alsof de Heere zegt: Mozes denk je dat Mijn zaak op het punt staat bankroet te slaan? Denk je dat het er hopeloos bijstaat? Zou Ik opdracht geven om uit Egypte uit te gaan en niet bij machte om Mijn volk te brengen waar Ik het hebben wil? Zeg dat zij voort-trekken!

In het geloof, dat is voor Gods rekening moet de stap gedaan in het..... water. En wat leert de ervaring? Dat niet een voet is nat ge-

worden. Voor rekening van de Almachtige God te reizen betekent: „ Al liep uw pad ook door de zee..... geen golven overstroom!”

Wat zijn wij geloof-arm! Heere, schenk mij dat geloof! Heere, vermeerder dat geloof! Heere, ik geloof, maar kom mijn ongelovigheid te hulp!

Dat mogen onze bedden wel zijn in dit pas aangevangen jaar. Voorttrekken..... maar waarheen? Wel naar Kanaän!

Daarom kwam het commando tot de kinderen „Israëls”. Dus niet tot de kinderen „Jakobs”.

Jakob vindt z'n Kanaän hier als hij een marseltje kan maken met een schotel rode moes; als hij met geschilde stokken de buit kan binnenhalen.....

Maar Israël heeft de Pni-el God gezien van aangezicht tot aangezicht en toen is zijn ziel getroost geweest. Israël is ingelijfd bij hen, die hier geen blijvende stad hebben, en daarom halsreikend uitzien, naar de Stad, die fundamenten heeft, waarvan God de Uitdenker en de Uitwerker is. Israël heeft heimwee: „Op Uwe zaligheid wacht ik, o Heere!”

De Israëler zegt op de oudejaarsavond van elk jaar: „ weer 365 dagen dicht bij Kanaän gekomen!”

Uit welk beginsel leeft gij, leef ik?

Uit het Jakobs beginsel des vlezes, of uit het Israëls beginsel des Geestes?

Wijlen Ds. W.F. Laman.

Van de administratie

Bij de verschijning van het eerste nummer van ons blad in 1987, willen we al onze lezers, de redacteur en medewerkers van ons blad en ook de medewerkers van de drukkerij, de onmisbare zegen van de Heere toewensen voor het jaar dat we weer zijn ingegaan. Aan Zijn zegen is toch voor ons allen, alles gelegen. De Heere mocht de uitgave van ons blad nog tot rijke zegen stellen voor jong en oud.

Het past ons, wanneer we terugzien op het afgelopen jaar, de Heere ootmoedig dank te zeggen voor al de weldaden die Hij ons, niet verdiend, maar uit genade heeft willen schenken. We denken daarbij ook aan onze redacteur, die weer mocht herstellen van de val die hij gemaakt had. Hij kon zijn werk zowel in zijn gemeente als voor ons blad, naar de begeerte van zijn hart, weer volledig uitvoeren. De Heere gedenke hem en stelle zijn arbeid nog tot zegen van Zijn Kerk.

Dezer dagen zullen u de acceptgirokaarten voor betaling van het abonnementsgeld van 22e jaargang, weer in een aparte enveloppe worden toegezonden. We hopen dat al onze abonnees zo spoedig mogelijk de kaart zullen invullen en opsturen, ook de abonnees die aan het einde van 1986 de 21e jaargang hebben betaald. De kosten van de uitgave van ons blad zijn door de verhoging van het B.T.W. tarief en de posttarieven niet minder geworden. Maar gezien de vele overbetalingen en giften die we steeds van u mogen ontvangen, hopen we de kosten, die zeker het 3-voud van de gestelde abonnementsprijs bedragen te kunnen voldoen. In deze heeft u als lezers ons nog nooit beschaamd. In de afgelopen periode ontvingen we f 389,51 aan giften voor ons blad, waarvan f 25,- via de kerkeraad van Dordrecht-C en 149,49 voor de school in Dundas. Nieuwe abonnees konden weer worden ingeschreven, maar helaas meende een aantal abonnees te moeten bedanken, waarbij er verschillende waren die wegens ouderdomsgebreken hun abonnement moesten beëindigen.

Dat is erg jammer. We hopen dat de lege plaatsen weer spoedig door jonge en oudere abonnees zullen worden opgevuld. Werkt u, jij hier ook aan mee? Hartelijk dank voor alles.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. Een nieuwe jaargang. Dit is het eerste nummer van de 22e jaargang van ons blad, die in het nieuwe jaar begonnen is. We willen onze mede-redacteuren en medewerkers en al onze lezers van harte Gods onmisbare zegen voor 1987 toewensen. Aan de zegen des Heere is alles gelegen en daarom is het een groot voorrecht, wanneer we de zegen alleen bij de Heere zoeken. De Heere vervulde aller nooddrift naar ziel en lichaam en stelle ook ons blad voor velen tot een eeuwige zegen.

Van deze gelegenheid willen we gebruik maken om lezers van wie we een gelukwens ontvingen daarvoor hartelijk te bedanken.

2. School voor Dundas en Hamilton. we ontvingen een gift van f 25,-, gevonden in de collecte van de Chr. Geref. kerk te Meerkkerk, een gift van f 50,- van HKW, eveneens een gift van f 50,- van MMR, verder een gift van f 8.000,- van het fonds Van den Heuvel-Majers te Leersum en ten slotte ook nog een gift van f 100,- via de brievenbus. Voor alles heel hartelijk dank.

B.

De merktekenen der christenen 20.

Wanneer het over de kerk gaat, blijkt er gesprekstof genoeg te zijn. Er is niemand, die niet iets van, over, of zelfs tegen de kerk kan zeggen. In menige plaats is er een kerk, of zijn er meerdere kerken. Wat zoal gehoord wordt, zou een artikel op zich kunnen zijn. Nu moeten we niet menen, dat er in onze tijd voor het eerst over de kerk gesproken wordt. Vóór onze tijd en in het ver verleden werd dit ook gedaan. Over de kerk heeft men het altijd gehad. Hetzij positief of negatief. De kerk gaf zelf ook regelmatig gesprekstof. In onze tijd is echter het spreken over de kerk toegenomen. De kerk is voor een zeer groot deel van onze bevolking een afgeschreven zaak. De kerk past, of doet het niet meer in het huidige samenlevingspatroon. De kerk is een tijdlang een interessant cultureel verschijnsel geweest, dat zijn stempel zette op het leven, maar nu is de kerk uitgediend. In de nieuwe cultuur is geen plaats meer voor de kerk. Haar waarden zijn voorgoed achterhaald.

Voor een behoorlijk aantal is dit ook geen betreurenswaardig verschijnsel, daar men meent dat de kerk door de jaren heen meer kwaad dan goed gedaan heeft. Zij was immers meer een rem dan een motor voor de vooruitgang. Er zijn ook veel meer belangrijker zaken dan godsdienst, kerk, kerkelijke zaken en kerkelijk leven. Het tijdperk van kerkloosheid, van religieusheid doet het. Doet het, omdat werkt en leeft de God-loosheid in alle lagen van de bevolking. De invloed daarvan is ook merkbaar in de kerken zelf. De tijdgeest dringt de kerken binnen. Onder ouderen en jongeren zijn er, die geen belangstelling meer hebben voor God en Goddelijke zaken. Men heeft door alles een streep gehaald. Jongeren verlaten de kerk omdat men niets meer voelt voor instituten, tradities, waarden uit het verleden, gezag-instanties, organisaties, laat staan voor dogma's.

Wat de kerk belijdt, wat de kerk spreekt, wat

de kerk doet is gelijk aan een wegwerpar-
tikel. Ontzettend, maar waar.

De vraag kan nu gesteld worden, zal de kerk,
gelet op de ontwikkelingsgang, er in de
toekomst niet meer zijn? Zal het proces van
de kerkverlating doorzetten, of zich zelfs
versnellen? Nu is de kerk al een minderheid.
Zal zij worden een verdwijnende minder-
heid in een steeds meer machtiger wereld
van technisch geweld, genotzucht, mate-
rialisme en verabsoluteerde ideologieën?

Hoe het ook gaat, of gaan zal, met de kerk,
één ding staat vast, de kerk zal niet
wegsterven. Het einde van de kerk is niet het
graf. De kerk zal niet begraven worden. De
kerk blijft leven. De kerk kan niet uit de
wereld. Want de kerk is geen zaak van de
mens. De kerk is geen menselijke instelling.
Was dit zo, dan was zij reeds eeuwen
verdwenen. Wat een aanvallen zijn er niet
gedaan op de kerk. Waar is de kerk niet in
gekomen. Zij weet van 'water' van 'vuur'.
Van 'list' van 'geweld'. Van 'zuigkracht' en
'verleiding'. Alles kon zij echter doorstaan.
Omdat zij des Heeren was en is. De Heere is
haar Uitdenker en haar Stichter. De kerk is
van God de Heere. Hij heeft haar gewild. Hij
heeft haar daarom ook geplant op aarde.
Onuitroeibaar. Takken kunnen afgehouden
worden, maar de kerkboom is niet te vellen.
Wie nu in God gelooft, gelooft ook in de kerk.
De Heilige Geest werkt dat geloof. En dat
geloof geeft onder meer zekerheid. Zeker-
heid in het voortbestaan van de kerk.
Zekerheid van de aanwas, de groei en de
voltooiing van de kerk. Dit alles ligt immers
vast. Het is gedocumenteerd. Het ligt vast in
Gods onfeilbaar Woord. En Gods Woord
houdt stand in eeuwigheid en daarom is de
kerk een eeuwigheidskerk.

Het ontstaan, het voortbestaan, de groei en
bloei van de kerk nu vindt niet plaats los van
Gods Woord. De grote Koning, Jezus
Christus, rijdt naar Gods wil en welbehagen
voorspoedig op het Woord der Waarheid. En
zo maakt het Woord Gods geschiedenis.
Kerkgeschiedenis is geen geschiedenis van
mensen, van geleerden, van heiligen. Het is
een geschiedenis, die het Woord maakt. De
eerste oorkonde van de kerkgeschiedenis,
althans van de wereldkerk — want de kerk
was er reeds onder Israël — is het boek der
Handelingen. We lezen daarin, dat het
Woord Gods zijn gang gaat, dwars door de
tegenstand heen en over alle grenzen. De
kerk werd gesticht door het woord Gods,
omdat de Geest mede wrocht. De arbeid, die
Christus doet door Zijn dienaren, wordt door
de Heilige Geest gezegend. Het Woord der
prediking werpt vrucht af. De kerk is
daarom de vrucht van het krachtige,
machtige Woord des Geestes.

Waar nu die kerk mag zijn, daar zijn leden.
Ja, de kerk wordt gevormd door leden.
Gelovigen. Allen ware gelovigen? Neen!
Gods Woord wijst ons erop, hoe het in de
kerk is en wie er zich in de kerk bevinden.
Naar het Woord worden we daarop ook
gewezen in onze belijdenis. Er is kaf onder
het koren. Het is alles geen goud wat er
blinkt. Men kan in de kerk staan en toch niet
van de kerk zijn. Nu zijn zij die van de kerk
zijn te herkennen. Te herkennen aan de
merktekenen der christenen zegt artikel 29.
die merktekenen hebben we nader bekeken.
Nu wordt het accent gelegd op deze zaak, op
deze werkelijkheid zoals de belijdenis het
aangeeft: christenen zijn van de kerk. Zij
kennen de betrokkenheid op de kerk.
Immers het Woord der kerk, het Woord,
waardoor de kerk ontstaan is, greep in hun
leven, kreeg vat op hun leven. Het ging leven
in hun leven. Het 'wondere' van de kerk
bleef en blijft hun niet onbekend. Het
wonder van Gods opzoekende liefde. Het
wonder van Gods soevereine genade. Het
wondere in Gods leiding. In Gods doel. Het is
rijk te mogen leven onder en door het Woord.
Welk een plaats ontvangt de kerk in het
leven. Het is zeker een kerk, gevormd uit
mensen, uit zondige mensen. Ze was, is en
blijft met allerlei menselijks, gebrekkigs en
zondigs verweven. Het wordt daarom
beleden: "Heere, het is een wonder, dat de
kerk er nog is. Heere, vergeef en geef. Heere,
verlaat ons niet. Laat ons niet aan ons lot
over, Heere, werk en werk door". En wat is
nu de bijbelse identiteit van de kerk?
Waaraan moet de kerk te kennen en te
herkennen zijn? De belijdenis geeft drie
kenmerken. Ten eerste worden we gewezen
op de **reine** prediking van het Evangelie. De
kerk heeft als opdracht te prediken. De

verkondiging van het Woord is haar eerste
taak. Naar binnen en naar buiten. Het Woord
Gods moet klinken binnen de kerkmuren en
daar buiten. Het Woord Gods moet uitgelegd
en toegepast worden. Het geloof der kerk
moet naar Gods Woord uitgelegd en toege-
past worden. Dit moet allereerst en hoofd-
zakelijk geschieden door de dienaren der
kerk. Wat tot hun taak behoort wordt ook
duidelijk aangegeven in het bevestigings-
formulier. Daar staat: "Diensvolgens is het
openbaar dat het ambt der herders of
dienaren des Woords is: eerstelijk, dat zij des
Heeren Woord, door de Schriften der
profeten en apostelen geopenbaard, grondig
en oprechtelijk aan hun volk zullen voor-
dragen en het toeëigenen, zo in het gemeen,
als in het bijzonder — met onderwijzen,
vermanen, vertroosten en bestraffen naar
eens iegelijks behoefte, verkondigende de
beking tot God en de verzoening met Hem
door het geloof in Jezus Christus en
wederleggende met de Heilige Schrift alle
dwalingen en ketterijen, die tegen deze
zuivere leer strijden.

In de tweede plaats worden we gewezen op
de reine, dat is de zuivere, bediening der
sacramenten. De sacramenten dienen be-
diend te worden naar de instelling van Jezus
Christus. Doop en avondmaal. Beide sacra-
menten moeten ook steeds Bijbels gezien
worden. Naar hun Bijbelse waarde geschat
worden. Het eigene van elk sacrament moet
belicht en overdacht worden. Wat de doop is
en voor wie de doop is. Wat het avondmaal is
en voor wie en waartoe het ingesteld is.

Tenslotte mag de kerkelijke tucht niet
ontbreken. De Woordtucht moet er zijn. De
leertucht. De levenstucht. Wanneer die
kenmerken er zijn, al is het vaag en gering,
dan is er de herkenning van de ware kerk.
Een stukje van de ware kerk, de wereldkerk.
Zij buigt dan ook onder het juk van Christus,
gelijk in de belijdenis staat. En dat juk van
Christus is goed. Is zacht. Is licht. Wee de
kerk die dit juk veracht. Die dit juk verwerpt
of breekt. Of het maar ten dele aanvaardt. Of
zich zelf een juk vervaardigt en oplegt. Al is
het beschreven met Bijbelse teksten en
bekende waarheden.

Waar de erkenning en de aanvaarding, het
buigen voor en het zich stellen onder het juk
van Christus is, daar is de kerk. en die mager
nog zijn in ons vaderland. Wel verscheurd,
wel verdeeld en daarom sterk ontkracht en
door menigeen veracht. Echter nog niet
verworpen door de Heere. Dwars door al het
zondige, menselijke heen, is de kerk er nog.
En de Heere wil de kerk gebruiken. Het
alleen staan in de samenleving, het zich
eenzaam en ellendig weten kan soms heel
sterk leven, maar wat mag dan de kerk niet
doen in en door de prediking. De kerk
immers heeft een dure roeping, een plicht
haar opgelegd en de betrachting werpt zegen
af. In de catechismus staat het naar de
Schrift: "God wil zijn christenen niet door
stomme beelden, maar door de levende
verkondiging van Zijn Woord onderwezen
hebben". En wat Hij wil, dat geeft Hij. Ook
nog vandaag. Hebt U, hebben wij behoefte
aan, een verlangen naar de kerk en onder-
wijs, steeds onderwijs, ja almeer onderwijs
te verkrijgen door de verkondiging van het
woord? Dan is er een zitten aan de voeten
van de Heere. En ligt ons leven in het
verkeren aan Zijn voeten, dan zullen we
eenmaal staan voor Zijn voeten. Hem
dienend dag en nacht in Zijn tempel.

Ds. M.C. Tanis.

Laus Deo 29.

De beschermengel

Heeft iedere gelovige een persónlijke be-
schermengel? Calvijn durft het niet voor
vast te beweren. Bij de evangelist Mattheüs
lezen wij de volgende woorden van Christus:
"Zo wie één van deze kleinen die in Mij gelo-
ven, ergert, het ware hen nutter dat een
molensteen aan zijn hals gehangen, en dat
hij verzonken ware in de diepte der zee.
Ziet toe dat gij niet één van deze kleinen
veracht; want ik zeg u dat hun engelen in de
hemelen altijd zien het aangezicht Mijns
Vaders die in de hemelen is". (18 : 6, 10). De
engelen van deze "kleinen" zien dus altijd
het aangezicht van God. Het zijn engelen die
met God verkeren en met Hem spreken over
deze kleinen. Er zijn inderdaad bepaalde

engelen aan wie hun heil is toebetrouwd.
Door God uitgezonden, waken zijn over hen.
Maar mag men hieruit ook concluderen "dat
een ieder onder de leiding staat van een
éigen engel"?

Het wordt door Calvijn in het midden gela-
ten. Wel geeft hij toe dat in het boek Hande-
lingen (12 : 15), waarin sprake is van de
bevrijding van Petrus uit de gevangenis,
deze wordt toegeschreven aan "zijn engel".
Toen Petrus na zijn bevrijding aan de deur
van het huis van Maria klopte, kwam Rhode
naar voren om te luisteren. Toen ze hoorde
dat het de stem van Petrus was, vergat ze van
blijdschap de voorpoort open te doen.

Ze liep weer naar binnen en boodschapte dat
Petrus voor aan de voorpoort stond. Maar
dan zeggen ze: gij raast. Als Rhode echter
volhoudt dat hij het is, zeggen ze: "het is zijn
engel"! Geloofden deze christenen dan toch
in het verschijnsel van een persoonlijke
beschermengel? Volgens Calvijn waren zij
in zekere zin kinderen van hun tijd, beïn-
vloed door algemeen heersende opvattingen
over de engelen. Het is zijn engel: "Dit
schijnt hun in de geest gekomen te zijn, ten
gevolge van de algemene opvatting, dat aan
iedere gelovige als leidsman zijn éigen engel
toegewezen is". Een andere mogelijkheid is:
aan te nemen "dat het een of andere engel is
geweest aan wie de Heere toen de zorg voor
Petrus opgedragen had, maar die daarom
nog niet zijn voortdurende bewaker was".
Een engel dus met een bijzondere opdracht.
Voor éénmaal. Geen persoonlijke bescher-
mengel, geen voortdurende persoonlijke
bewaker.

Wel wordt ons uit de Schrift dñdelijk, dat
alle engelen eensgezind waken voor het heil
van alle gelovigen. Een treffende gedachte.
Alle engelen verheugen zich over één zon-
daar die zich bekeert. Véle engelen droegen
de ziel van die éne Lazarus in Abrahams
schoot. Véle engelen op vurige wagenen
waakten over Elisa en zijn jongen bij de
belegging door de Syriërs.

Daarom: één ding is zeker: "Zij die de zorg
welke God voor een ieder onzer koestert, tot
één engel beperken, doen zichzelf en alle
leden der kerk groot onrecht". Niet één
afzonderlijke engel maar een hele schare is
aan de gelovigen beloofd.

Orde, aantal en snelheid

Er zijn in en voor de tijd van Calvijn theo-
logen geweest die een zekere rangorde onder
de engelen meenden te kunnen vaststellen.
Calvijn is steeds afkerig geweest van zulke
beschouwingen. Er is geen grond voor te
vinden in de Schrift. Hij geeft wel toe dat de
engel Michaël door de profeet Daniël, "die
grote vorst" genoemd wordt (12 : 1). Door de
apostel Judas wordt dezelfde engel: Michaël,
de archángel (= de eerste engel) genoemd.
En ook de apostel Paulus schrijft dat het een
archangel zal zijn die met de bazuin de men-
sen tot het oordeel zal oproepen. Maar het
gaat volgens Calvijn te ver om daaruit dan
meer tegelijk een complete rangorde van
engelen te maken die een eerste, tweede en
derde plaats innemen.

Wat hun aantal betreft: Christus spreekt in
het evangelie van Mattheüs over "legioenen".
Toen Petrus in Gethsemané het zwaard trok,
werd hij door Jezus bestraft met de woorden
"keer uw zwaard weder in zijn plaats; want
allen die het zwaard nemen, zullen door het
zwaard vergaan. Of meent gij dat ik Mijn
Vader niet kan bidden, en Hij zal mij meer
dan twaalf legioenen engelen bijzetten".
(26 : 52, 53). De profeet Daniël spreekt van
tienduizendtallen (7 : 10).

De engelen legeren zich rondom degenen,
die God vrezen. Met "ongelofelijke snelheid"
komen zij te hulp. In dit verband benadrukt
Calvijn nog eens dat wij niet moeten denken
dat deze geesten een zichtbare gestalte heb-
ben. De Schrift schildert ons de engelen wel
geveleugeld af maar dit moet men niet letter-
lijk opvatten. Het moet als beeldspraak wor-
den verstaan. Het is om hun snelheid aan te
duiden waarmee zij zich verplaatsen en voor-
zien in de nood waarin de gelovigen verke-
ren: "even alsof een bliksemstraal uit de
hemel gezonden met zijn gewone snelheid
tot ons vloog".

Aan deze gegevens omtrent de engelen heb-
ben wij genoeg. Wat hun aantallen enz. be-

treft: de volle openbaring daarvan wacht tot de jongste dag. Dus nogmaals: niet al te nieuwsgierig in het onderzoeken en niet te stoutmoedig in het spreken!

Engelen bestaan niet

De vrijzinnige Sadduceeën leerden destijds dat men het bestaan van de engelen niet serieus behoeft te nemen. Wanneer men in de Schrift leest van hun activiteiten ten gunste van de gelovigen dan is dat maar beeldspraak. Hun werkzaamheden zijn alleen maar veraanschouwelijking van Gods krachtige daden. Deze Sadduceese opvatting scheen in latere tijd ook steeds weer de geest van de mensen te boeien: engelen bestaan echt niet. Daartegenover voert Calvijn een groot aantal bewijzen aan uit de Schrift, die van het tegendeel spreken. Aan de engelen wordt vreugde toegeschreven, over de bekering van een enkele zondaar. Zij dragen de gelovigen op handen. Zij brengen hun zielen in de eeuwige rust. Zij zien het aangezicht des Vaders.

Stephanus en Paulus beleden dat de Wet door de hand der engelen gegeven is. En Christus Zelf getuigt dat de uitverkorenen na de opstanding aan de engelen gelijk zullen zijn. Wie heeft dan nog het recht om de engelen een zelfstandig bestaan te ontzeggen? Ja Christus zal komen met Zijn heilige engelen om te oordelen de levenden en de doden. En in het Koninkrijk Gods zullen de zielen der gelovigen met de heilige engelen samen vergaderd zijn.

Onmatige eerbewijzen

De engelen zijn dienaren en verschafters van alle goede dingen. Maar laten we voorzichtig zijn. Wij mogen op hen niet de eer overdragen die alleen aan God en Christus toekomt. Eeuwenlang zijn de engelen buiten Gods Woord om met "onmatige eerbetuigingen" overladen. Tot in Calvijns tijd toe en daarna. Paulus had in zijn tijd al te kampen met mensen die zover gingen, dat ze Christus Zelf bijna in rang onder hen stelden. Daarom wijst hij er in zijn brief aan de Colossenzen uitdrukkelijk op dat Christus niet alleen boven de engelen gesteld moet worden, maar dat Hij ook voor hen de bewerker van alle goed is. Christus heeft hen geschapen, Hij is het Hoofd der engelen. Hij heeft alle dingen, ook de engelen, aan Zich onderworpen, 1 : 16, 20.

Het is dus wel waar dat in de engelen zich de glans van de Goddelijke majesteit afspiegelt. Het ligt dan voor de hand dat zelfs de gelovigen neervallen om hen te aanbidden. Dat bewijst het voorbeeld van de apostel Johannes op Patmos. Het is hem ook overkomen. "Maar tegelijk voegt hij eraan toe, dat hem geantwoord werd: "Zie, dat gij dat niet doet, ik ben uw mede-dienstknecht: aanbid God!" Mede-dienstknechten dus, geen goden. God alleen is alle aanbidding waard.

Kan God engelen missen?

Deze vraag beantwoordt Calvijn bevestigend: God heeft de engelen niet nodig om in te grijpen. Maar anderzijds weet Hij ook wat van Zijn maaksel is te wachten: Hoe zwak van moed en klein wij zijn van krachten. Het zou voldoende moeten zijn dat God beloofd heeft dat de Zijnen het voorwerp van Zijn zorg zullen zijn. En toch blijven zij, na die eenvoudige belofte aangaande de bescherming van die éne God nog rondzien, vanwaar hun hulp zal komen. Er zijn immers zoveel gevaren die hen omringen en bedreigen.

Er zij zoveel vijanden dat ze menigmaal door angst bevangen worden of door wanhoop haast bezwijken. Dat wordt door Calvijn hun "fout" genoemd. Maar nu wil de Heere "aan deze fout van ons tegemoet komen in zijn onmetelijke goedertierenheid en vriendelijkheid". Elisa bad tot God of hij de ogen van zijn jongen wilde openen toen de berg waarop zij zich bevonden door een machtig leger van Syriërs omsingeld was! De Heere verhoorde dit gebed en opende zijn ogen voor de leger-schare van engelen. Om onze zwakheid te hulp te komen opent God de ogen van zijn volk voor die "ontelbare trawanten" aan wie Hij de zorg voor ons heil heeft opgedragen.

De Jakobs ladder

Van groot belang is ook wat Calvijn leest

over de verhouding van Christus en de engelen. Hij citeert de woorden van Jezus Zelf uit het evangelie van Johannes: "Van nu aan zult gij de hemel zien geopend en de engelen Gods opklimmende en nederdalende op de Zoon des mensen" (1 : 52). In verband met deze woorden wijst hij op het gezicht dat Jakob bij Bethel had. Jakob ziet de engelen naar de aarde tot de mensen afdalen en van de mensen naar de hemel opklimmen langs een ladder, op welke de Heere der heirscharen gezeten is". Wat betekent dat voor ons? Het antwoord is: "Dat alleen door Christus' tussenkomst de dienst der engelen tot ons komt". Eliezer, de dienstknecht van Abraham, die naar Mesopotamië reisde om een vrouw voor Izak te zoeken, kreeg de belofte mee dat een engel hem zou behoeden. Toch lezen wij in het boek Genesis niet dat hij de engel aanbad en vereerde toen hij die vrouw gevonden had. God alleen krijgt de eer van deze wonderlijke leiding: "Toen neigde die man zijn hoofd en aanbad de Heere". (Gen. 24 : 6).

God heeft de engelen niet gemaakt tot dienaren van Zijn macht en goedheid om Zijn eer met hen te délen. De eer van het zaligmaken en zalig worden komt alleen toe aan de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, die Zich van de engelen bedienen.

Platonische wijsbegeerte

In de Roomse praktijk van de engelen-verering ziet Calvijn de invloed van het heidense Griekse denken. Het was de Griekse filosoof Plato (427-347 v. Chr.) die leerde dat wij door de engelen de toegang tot God moeten vragen en hen moeten dienen om God vriendelijker te stemmen jegens ons. Door de eeuwen heen hebben "bijgelovige en nieuwsgierige mensen" getracht deze heidense filosofie in de christelijke godsdienst in te voeren, waarin ze nog tot op deze dag volhardden". Calvijn neemt op Bijbelse gronden afstand van deze leringen. De filosofie brengt de eer van God in gevaar. Het beginsel van het Laus Deo (God de eer!) was Calvijn te lief om de filosofie over de Schrift te laten heersen. Ook al verandert de filosofie zich als een engel des lichts!

Institutie, XIV, 7-12.
Wordt vervolgd D.V.
L.W. v.d. Meij V.D.M.

Verzamelde Geschriften van Hendrik de Cock, deel 2 5.

Er volgen enkele geschriften waarvan we alleen de titels vermelden. We zouden te uitvoerig worden wanneer we op al die publikaties zouden ingaan. Door de vermelding ervan kunnen we zien, dat ze over allerlei onderwerpen gaan.

31. Een korte verklaring van den kinderdoop; in Vragen en Antwoorden; benevens een gedeeltelijk overgenomen Brief aan de Afgescheidenen; door Derk Derks Drukker; Ouderling bij de gereformeerde gemeente te Grootegast, woonachtig te Strobos. Met eene voorrede van den Wel Eerw. Zeergel. Heer H. de Cock.

32. Kort Begrip der Institutie, of Onderwijzing der Christelijke religie van Joannes Calvinus, waarin, op de tegenwerpingen der tegenpartijen, korte, nogtans zeer vaste en sterke verantwoordingen gesteld worden door Guilielmum Launeum, En nu getrouwelijk uit het Latijn, in onze spraak overgezet, en in eenige plaatsen een weinig uit den auteur zelve (den Lezer ten beste) wijder verklaart, door Joris de Raedt van den Nieuwkerk, Dienaar des Goddelijken woords, in Zuid-Beveland. Met eene voorrede van den Wel Ew. Zeergel. Heer, H. de Cock.

33. Wederleggende beschouwing en ontwikkeling van het leerstuk des H. Doops.

34. Twee brieven, of beschuldiging van Ds. H. de Cock, beantwoord door D. Hoksbergen, opziener der Christelijke Gereformeerde Gemeente te Kampen.

35. Beantwoording der brief, van de gemeente van Zwolle.

36. Punten van Reformatie, opgesteld door 7 voorname predikanten van ons Vaderland a

1695, en nu met eenige bijvoeging opnieuw uitgegeven en verkrijgbaar gesteld door de Classis van Groningen, voor Opzieners en Kerkeraadsleden, en voor allen die het heil van Sion en het heil hunner eeuwige en onsterfelijke zielen, en den welstand hunner huisgezinnen ter harte gaat, en bezorgd door H. de Cock.

Prof. Dr. W. van 't Spijker heeft een inleiding geschreven voor laatstgenoemd geschrift. Hij zegt dat een van de predikanten, die betrokken was bij de opstelling van de punten van Reformatie de bekende Utrechtse pleitbezorger van de Nadere Reformatie Ds. Jod van Lodenstein was en dat we mogen aannemen dat Jac. Koelman ook tot het gezelschap behoorde. Prof. Van 't Spijker schrijft verder:

"De heruitgave van de *Punten van Reformatie* in 1838 door de Classis Groningen van de Chr. Afg. Ger. Kerken laat ons zien, hoe zeer de afgescheidenen in het Noorden des lands aansluiting zochten bij de Nadere Reformatie, die beweging uit de zeventiende en achttiende eeuw, die kerk en samenleving wilde brengen tot een werkelijke aanvaarding van de beginselen van de Reformatie.

De Cock gebruikte de werken van Koelman in zijn conflict met Scholte over de doop. Aan het stuk, dat hij opnieuw uitgaf, verbond hij een aantal opmerkingen, die betrekking hadden op de levensstijl die binnen de gemeenten zich moest openbaren."

Onder no. 37 wordt vermeld de: Opwekking en toespraak aan de gemeente des Heeren in Nederland!

Drs. Te Velde schrijft in zijn inleiding o.a.:

"De Cock's *Opwekking en toespraak* staat tegen de achtergrond van de konflikten in de afgescheiden kerken over de kerkorde, zoals die na de Utrechtse Synode in oktober 1837 ontstaan waren. Scherp waren in 1838 de tegenstellingen geworden. De Cock, Van Raalte, Brummelkamp en vooral Van Velzen propageerden de zogenaamde Utrechtse kerkorde en kregen die in grote delen van hun gebieden ook aanvaard. Meerburg hield zich ook in dezen wat op de achtergrond. Scholte met zijn "achterban" weigerde de Utrechtse artikelen als bindend te aanvaarden. Hij wilde in de wijziging van de kerkorde nog verder gaan dan de synode.

Behalve Scholte's wat men zou kunnen noemen "progressief" verzet, was er ook een sterke stroom van "conservatief" verzet. De volhardende pogingen van de predikanten om de U.K.O. ingevoerd of minstens getolereerd te krijgen, stuitten in een aantal gemeenten in het Noorden en Oosten van het land op een diepgewortelde weerstand tegen het "verzetten van de oude palen". In juni 1838 voltrok zich in Overijssel een scheuring tussen de "synodalen" en de "dortschen". Ook elders in het land, in Noordwijk, Woerden en Linschoten, kwamen er Gereformeerde Gemeenten "onder het kruis". De kerkorde-konflikten, waarmee dogmatische bezwaren en ook wantrouwen tegen Scholte cum suis gepaard gingen, trokken een diepe scheur in het jonge afgescheiden kerkverband.

Naderhand werd de kloof nog wijder doordat het gros van de Afgescheidenen in 1839 en volgende jaren toelating en erkenning als gemeente vroeg bij de regering. Dat bevestigde de "Kruisgezinden" in hun overtuiging, dat men niet ten volle vasthield de wet-tige voortzetting van de oude Gereformeerde Kerk te zijn. Wie "vrijheid" vroeg aan de Koning diende zich volgens hen aan als een "nieuwe Secte". Met zo'n aanvraag, in combinatie met de al aangenomen kerkorde van 1837, gaf men toch zonneklaar te kennen "de weg der Dortsche vaderen" te willen verlaten. Die verlating zou volgens hen ook inzake de leer der kerk wel onafwendbaar volgen, zoals bij sommigen reeds te zien was."

Te Velde beschrijft verder de gang van zaken en spreekt over het appél van De Cock, de reacties en het effect ervan.

We kunnen steeds weer constateren, dat de Cock gezocht heeft zijn invloed ten goede aan te wenden, opdat de Afgescheidenen zich in alle opzichten zouden richten naar Schrift en belijdenis.

B.

De weg Zijner getuigenissen

1.

Zo luidt de titel van een boek, dat geschreven is door Ds. P. de Vries. Het bevat een oproep om te volharden in de Gereformeerde religie. We hebben het met bijzondere belangstelling gelezen en willen er daarom enkele artikelen aan wijden. We kunnen het boek van harte aanbevelen en spreken de hoop uit, dat het veel weerklank mag vinden en zo nog tot zegen mag zijn. Ds. De Vries heeft zijn boek vooral geschreven met het oog op de situatie in de Nederlands Hervormde kerk, maar wanneer men dit boek leest zal men begrijpen dat het voor andere kerken ook wat heeft te zeggen. Er dreigen overal gevaren en daarom mogen we aan dit boek niet voorbij gaan. Het is uitgegeven door boekhandel/uitgeverij "De Roos", postbus 479, 3130 AL Vlaardingen. Het telt ruim 200 blz. en kost gebonden f 28,75.

Deschrijver studeerde theologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, waar hij in 1980 kerkelijk examen en in 1981 doctoraal examen deed. Hij is sinds 24 maart 1982 als predikant verbonden aan de Hervormde gemeente van Zwartebroek/Terschuur. Hij heeft een beroep aangenomen naar de Hervormde gemeente van Opheusden.

Om onze lezers te oriënteren nemen we hier over wat we in het Voorwoord lezen:

"Voor een goed begrip van het boek dat u nu in handen hebt, is het van belang, dat u iets weet van de ontstaansgeschiedenis ervan. Het beginpunt ligt in een door mij geschreven artikel in de "Hervormde Kerkbode voor de Veluwe" onder de gemeenteberichten van Zwartebroek/Terschuur. Daarin gaf ik uiting van mijn verontrusting over de inhoud van de studie "Man en vrouw in bijbels perspectief", een studie, die verschenen is onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond. Het bewuste artikel vindt u, samen met een aantal andere stukken, onder de bijlagen opgenomen. Het was door mij als een alarm-signaal bedoeld. Persoonlijk had ik gehoopt, dat van de zijde van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond althans iets aanvoeld zou worden van de verontrusting die eruit naar voren kwam. Dat is niet het geval geweest. Er is wel in "De Waarheidsvriend" gereageerd op wat ik geschreven had ("De Waarheidsvriend" van 26 september 1985), maar uit die reactie sprak niet veel begrip. In ieder geval was het duidelijk, dat men de geuite kritiek niet kon billijken. Dat heeft mij tot het besluit gebracht, de materie, die ik in het artikel aan de orde gesteld had, in een breder kader te behandelen. Omdat allerlei zaken nauw met elkaar verband houden, kwam ik daarbij van het ene op het andere. Aanvankelijk was het mijn bedoeling een korte brochure te laten verschijnen. Het is toch iets meer geworden dan dat.

Wie bepaalde ontwikkelingen tracht aan te geven, moet daarvoor naar publikaties verwijzen. Aan publikaties zijn de namen van de auteurs verbonden. Dat is een onontkoombaar gegeven. Met nadruk wil ik stellen, dat het niet mijn bedoeling is om wie dan ook als persoon in discrediet te brengen. Het gaat om de inhoud van de zaken die naar voren gebracht worden. En die is hoogst belangrijk. Het betreft niet maar iets, waarover theologen onderling vrijblijvend kunnen discussiëren. Want in dit boek aan de orde gesteld wordt, raakt de eer van God en het welzijn van Zijn gemeente. Bovendien mag iets dat publiek gesteld is ook publiek weersproken worden. Wanneer op essentiële punten geen klaar en helder geluid gegeven wordt, zou het zelfs van grote nalatigheid en onverschilligheid getuigen, daar niet publiek op te wijzen. Voor sommige gemeenteleden zijn wellicht enkele gedeelten uit dit boek wat moeilijk te volgen. Wanneer je wat dieper op de achtergronden van bepaalde gezichtspunten poogt in te gaan, is dat haast onvermijdelijk. Voor anderen kunnen zulke gedeelten juist verhelderend zijn, omdat ze het onschrijf-tuurlijke karakter van bepaalde zienswijzen duidelijk in het licht stellen.

De ontwikkelingen, die in dit boek beschreven worden, betreffen in de eerste instantie de hervormd-gereformeerde richting. Naar

mijn gevoelen is het echter ook van belang voor lezers daarbuiten. Soortgelijke ontwikkelingen zijn n.l. ook in andere delen van de gereformeerde gezindte te constateren. Het gaat mij om meer dan alleen maar een bepaald deel van de Nederlandse Hervormde Kerk. Uiteindelijk moet het ons toch begonnen zijn om heel de kerk van de Reformatie, hoe en waar die zich ook in Nederland openbaart. Wat ik geschreven heb, is dan ook niet bedoeld om groeps- en partijvorming te bevorderen. Van lust tot polariseren ben ik mezelf niet bewust. De waarheid mag echter niet verzwegen worden, als door allerlei ontwikkelingen de gemeente als het ware geruisloos van het erfgoed van de Reformatie verwijderd raakt. Vandaar deze publikatie.

Aan dit boek is de titel gegeven: "De weg Zijner getuigenissen". Deze titel is ontleend aan Psalm 119 vers 14 waar de psalmist belijdt: "Ik ben vrolijker in den weg Uwer getuigenissen, dan over allen rijkdom". Een aantal hoofdpunten van de Bijbelse, gereformeerde religie komt in dit boek ter sprake. Alle eeuwen door geldt: "Tot de wet en de getuigenis". Gods getuigenissen zijn eeuwig zeker. Het is Gods leiding in onze kerkgeschiedenis, dat ons de gereformeerde belijdenisgeschriften (de drie formulieren van enigheid) geschonken zijn. Deze belijdenisgeschriften zijn in gehoorzaamheid aan de Schrift opgesteld. De inhoud daarvan is nog even belangrijk als eertijds bij hun verschijnen. Moge het zo zijn, dat we de schat die ons daarin is toebetrouwd door Gods genade vurig beminnen en daarom ook standvastig verdedigen. De situatie, waarin de kerk verkeert, is hoogst ernstig, zeker als we het geheel van het kerkelijk en maatschappelijk leven overzien. Omdat we geloven in een God Die wonderen doet, mogen we nooit zeggen, dat de toestand van de kerk hopeloos is. Mijn wens en bede zijn, dat de Heere dit boek gebruiken wil om mensen bij Zijn Woord en bij de gereformeerde belijdenisgeschriften die daarop gegrond zijn, te bewaren of terug te brengen."

We laten nu nog de inhoudsopgave van het boek volgen. Na het Voorwoord komen er tien hoofdstukken en wel:

1. De verhouding van man en vrouw en de betekenis van het ambt,
2. De scheppingsordeningen en de plaats van de vrouw in de gemeente,
3. Schriftgezag en Schriftgebruik,
4. De leer van de Drie-eenheid en de verhouding tussen de kerk en het Joodse volk,
5. De belijdenisgeschriften,
6. Adam en Christus,
7. Het beeld Gods,
8. Het koninkrijk Gods,
9. Op reis naar de eeuwigheid,
10. De kerk en haar jeugd.

Daarna volgen een slotwoord, bijlagen en een lijst van literatuur waaruit geciteerd of waarnaar verwezen wordt.

Uit het bovenstaande blijkt wel dat we met een boek te doen hebben, dat ook voor ons betekenis heeft.

B.

L.O.M.

De contactbijeenkomst met als thema L.O.M., waarvan u in het vorige nummer van dit blad hebt kunnen lezen, is uitgesteld naar D.V. 10 januari 1987.

U kunt zich aanmelden bij het landelijk Bureau van de V.G.G.G., tel. 03480-20390.

Voor de jeugd

Nehemia 25

"Komt, én laat ons Jeruzalems muur opbouwen, opdat wij niet meer een versmaadheid zijn.

En ik gaf hun te kennen de hand mijns Gods. Die goed over mij geweest was, alsook de woorden des konings, die hij tot mij gesproken had. Toen zeiden zij: Laat ons op zijn, dat wij bouwen. En zij sterkten hunne handen ten goede".

Neh. 2 : 17b-18.

Beste jongelui!

Wij leven snel. Als jullie dit Bewaar het Pand ontvangen, zijn we al weer een nieuw jaar ingetreden. 1987 ligt weer voor ons, met al zijn vragen. We leven nog in dezelfde wereld als in 1986. Dat is buiten de kerk zo, en in de kerk is het weinig anders. Laat ik vóór alle dingen jullie nog een gezegend jaar toewensen. Dat is een goede traditie, die ik toch wel in stand wil houden. Geven kunnen wij elkander niets, maar wensen kunnen wij nog wel. Een goede welgemeende wens kan goed doen. Laten we hopen dat ons blad in het komende jaar weer aan zijn doel zal mogen beantwoorden. Dan schrijven we niet voor niets.

Dat we voor het jaar 1987 in alles van de zegen des HEEREN afhankelijk zijn, zal onder de lezers wel op geen tegenstand stuiten. Doch om het te beleven zijn we afhankelijk van Gods vrijmachtig welbehagen. Het is een voorrecht als er iets van beleefd mag worden. Nehemia kon daar van getuigen. Daar willen we in het nieuwe jaar naar gaan luisteren. Hij was een gelovig man. Niet, zoals er tegenwoordig zo veel zijn, die wel over geloof spreken, doch waar in de praktijk nooit iets van gezien wordt. Echt geloof is altijd aan zijn uitkomst te toetsen. Nehemia heeft de ellende, waarin Jeruzalem verkeerde, het volk laten zien. Om eigentijds te zijn, met deze oude geschiedenis, kun je voor het woord Jeruzalem ook het woord kerk lezen. Die verkeert in 1987 ook nog in grote ellende. Je mag er ook je eigen naam invullen. Want elk mens verkeert van nature in een staat van ellende.

Dat er aan de ellende iets gedaan moet worden, blijkt duidelijk uit het vervolg: Komt, en laat ons Jeruzalems muur opbouwen, opdat wij niet meer een versmaadheid zijn.

Het is alsof zijn gehoor door deze opwekking om aan het werk te gaan, als uit een droom wordt wakker geroepen, waar men al 13 jaar in had verkeerd.

Al die jaren was er niets gebeurd. Daarom kon de opwekking van Nehemia heel goed op tegenstand stuiten, op zijn minst heel veel vragen oproepen. Zo in de geest van: Je hebt wel gelijk, het is een hele puinhoop. Doch wat moeten wij er aan doen. Wij zijn geheel machteloos. De vijanden heersen en het is ons zelfs verboden om de muren te herbouwen. Neen, je bedoeling zal wel goed zijn, maar de realisering daarvan zien wij niet zitten.

Als je achter de opwekking van Nehemia een oproep tot bekering beluisteren kunt, geloof ik dat je aardig in de roos geschoten hebt. Want als we in de ellende zitten, moeten we daarin niet blijven zitten. We moeten aan het werk. Bekeert u! dat staat wel 100 keer in de bijbel. Dat is dus heel duidelijk. En wanneer die opwekking tot bekering ons oor bereikt, hoeveel bezwaren komen er dan bij heel veel mensen niet naar boven. Men gaat zich dan verontschuldigen. Men zoekt weg te schuilen achter zijn geestelijk onvermogen.

Men kan toch niet? Men is toch geestelijk dood? Je kunt van een geestelijk dode toch niet verwachten dat hij zijn handen uit zijn mouwen zal gaan steken. Het gevaar is zelfs aanwezig, als ik die oproep tot bekering doorgeef, dat ik nog van remonstrantisme beschuldigd zal worden.

Het is natuurlijk een treurige toestand, wanneer men in zijn onbekeerde staat zich zo zoekt te verontschuldigen en achter zijn geestelijke onmacht zoekt weg te kruipen. Men kan daardoor zichzelf zoeken tevreden te stellen én mogelijk ook nog een ander van zijn lijf zoeken te houden, als men maar niet vergeet dat men daardoor bij God niet klaar is.

Want al onze redeneringen, hoe rechtzinnig ook, doen aan de eis tot bekering niets af. Die blijft bij God vandaan, recht overeind staan. dat wij in een staat van geestelijk onvermogen verkeren, is niet Gods schuld, doch het is onze eigen schuld.

Dat de genoemde bezwaren bij het gehoor van Nehemia in het hart leefden, is af te leiden uit het vervolg van zijn betoog.

Want hij is met de oproep tot herbouw van de muren van Jeruzalem niet uitgesproken. Hij ziet als het ware de gezichten van het publiek betrekken. Daarom staat er: En... Dat is een aaneenschakelend voegwoord. Het geeft het vervolg van zijn rede te kennen. Hij gaat spreken over de hand van zijn God, die goed over hem geweest was, enz.

Hij spreekt over "mijn God". Dat is echt taal van het geloof. Daarmee was hij aan God verbonden. Die verbinding was niet bij Nehemia vandaan tot stand gekomen, maar bij God vandaan. Hij vertelt in welke situatie hij verkeerde aan het heidense hof van Koning Arthahsasta, toen er enige afgevaardigden van Jeruzalem tot hem waren gekomen, om te vertellen hoe ellendig het in Jeruzalem gesteld was. Dit werd door hem geloofd. En dat geloof bracht werkzaamheden met zich mee. Hij kwam er mee voor God. Hij kwam er ook persoonlijk mee in de schuld. Zijn aangezicht was droevig gesteld. Hij wist ook niet hoe het moest. Van zijn kant bekeken, kon het ook niet. Doch "zijn God" was een almachtige God. Wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God. Daarom zocht hij het aangezicht van God en pleitte op de belofte van God. En het was Israëls God, Die hem krachten gaf. Dat heeft hij ervaren. Want de hand van zijn God was goed over hem. En het hart van de koning was ook in Gods hand. Nehemia geloofde dat God de harten der koningen neigen kan als waterbeken tot al wat Hij wil. En hij is met dat geloof niet beschaamd uit gekomen. Want de koning had goede woorden over hem gesproken. Hij kreeg verlof om naar Jeruzalem te gaan. Hij kreeg alle mogelijke vrij machten om te doen datgene wat hij nodig achtte tot het welzijn van de kerk. Als ik alles ga samenvatten wat Nehemia gezegd heeft, is het in mijn oren hetzelfde wat er staat in Ps. 66 : 8

*Komt, luistert toe, gij Godgezinden,
Gij, die de HEER' van harte vreest.
Hooft, wat mij God deed ondervinden
Wat Hij gedaan heeft aan mijn geest.
'k Sloeg heilbegerig het oog naar boven.
Ik riep de HEER' ootmoedig aan:
Ik mocht met mond en hart Hem loven,
Hem, Die alleen mij bij kon staan.*

Nehemia theoretiseerde niet en hij filosofeerde niet, maar sprak vanuit de praktijk van het leven. En dat is nu de zaak waar het op aan komt. Daar wordt, zo lang de nood niet wezenlijk wordt gezien, ontzaggelijk veel over de nood gesproken, getheoretiseerd en gefilosofeerd, doch er gaat niets van uit. Naar rechts niet en naar links niet. Dat wil zeggen bij de zwaren niet en bij de lichten niet. Als ik deze uitdrukkingen gebruik, ben ik mij bewust dat het niet de mooiste uitdrukkingen zijn. Daar is ook nog wel het nodige op af te dingen. Doch ik geloof wel, dat een goedwillende lezer begrijpt wat ik bedoel. De een zit onder aan de grond, in de ellende, en hij blijft rustig zitten. De ander zit hoog in de bomen met een ingebeeld geloof, en hij blijft ook rustig zitten.

Nehemia beoefende het geloof. En daar komt het op aan. Dan kun je ook spreken vanuit het geloof. Want een ieder die het geloof mag beoefenen, weet dat hij een God heeft. Ik zeg niet dat een gelovige daar altijd voor zichzelf even sterk van overtuigd is. Maar als het geloof levendig is, is daar geen twijfel in. De gelovige kan twifelen, doch het geloof twijfelt niet. En waar hoor je nog uit het geloof spreken? Ik zeg niet dat 't er niet is, maar dat het schaars is in onze dagen, is een ding dat zeker is. Werd het meer gevonden, er zou meer van uitgaan. Men spreekt dan ook niet tot eer van zichzelf, om zelf in het middelpunt te komen. Dat komt helaas ook voor. Doch daar kan men Nehemia in dit geval niet van beschuldigen. Hij spreekt niet over eigen deugden en kwaliteiten, zelfs ook niet over het feit dat hij zulk een geloof beoefenen mocht. Doch hij spreekt alleen maar goed van God, van "zijn God".

Ieder die met Nehemia God, "mijn God" mag noemen, doet niet anders dan goed spreken over "zijn God". Dan wordt de aandacht niet op de gelovige gevestigd, maar op God, bij Wie alle dingen mogelijk zijn. Dan gaat er ook wat van uit. Want als Nehemia de grote werken des HEEREN in zijn eigen leven verhaald heeft, komt het volk, dat jaren lang stil gezeten had, in beweging. Want: "Toen zeiden zij: Laat ons op zijn, dat wij bouwen. En zij sterkten hunne handen ten goede". De reactie op het gelovig betoog van Nehemia is positief. Er moet wat gebeuren, dat staat vast. Men kan niet bij de pakken blijven neerzitten. Er moet puin worden geruimd en er moet een nieuwe stad, als het ware, komen. En zijn sterkten hunne handen ten goede. Niet ten kwade, niet om kwaad te doen, doch om goed te doen. Is dit niet de praktijk van het geestelijke leven? Wanneer de grote werken Gods

verhaald worden, kan God dit gebruiken om ook anderen aan het werk te doen gaan. Men kan dan niet in de lijdelijkheid berusten en ook in eigen activiteiten geen voldoening vinden. Doch met een oog op God, bij Wie alle dingen mogelijk zijn, gaat men dan wel aan het werk. Met andere woorden: Men gaat zich bekeren. Dat is omkeren. Men keert het verleden de rug toe om een nieuw leven te gaan beginnen. Men gaat de zonde haten en men krijgt een lust om het goede te doen, om in de wegen des Heeren te wandelen.

Nu is het begin het einde niet. Maar als er geen begin is, zal er ook nooit een einde komen. Dat de herbouw strijd mee brengt, leert het vervolg duidelijk. Dat is geestelijk ook zo. Doch wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden.

Is er bij jullie reeds een begin? Niemand die enige ervaring hebben mag, zal dan zeggen: Ik ben begonnen. Hij zal wel zeggen: Ik ben begonnen, omdat God eerst begonnen is. Hij, Die de EERSTE is, is ook de LAATSTE. Hij laat niet varen de werken Zijner handen. Dit te geloven doet zeggen: Het kerkewerk is in goede handen!

Jullie aller vriend,

DS. H.C. v.d. Ent.

Boekaankondiging

De grote geschiedenis van een klein land
door J. van Reenen.

Uitgeverij Kool b.v., Stationssingel 50,
Veenendaal, tel. 08385-13978.

Dit werk bestaat uit vier delen. Het eerste deel is verschenen en dat begint bij de prehistorie en gaat tot 1517. Omslag en illustraties zijn van Jaap Kramer. We hopen te zijner tijd dit boek te bespreken, maar kondigen het nu reeds aan in verband met de voordeel-prijs van slechts f 29,95, die tot 15 februari a.s. geldt. Daarna zal de prijs f 44,95 zijn. B.

Boekbespreking

Boeken van Den Hertog b.v.

Postbus 150, 3990 DD Houten, tel. 03403-73434.

1. **Haar stille wens** door Sj. van Duinen.

In dit boek is Sanne de hoofdpersoon, een jong meisje uit een klein godsdienstig gezin. Zij heeft een ouder zusje, Petra, dat vlot is en in de familiekring domineert en uitblinkt en van haar is veel verwachting. Van Sanne niet. Die leeft in de schaduw van haar oudere zuster. Vader is jong gestorven. Dat heeft Sanne veel verdriet gedaan. Moeder heeft veel meer op met Petra. Ze begrijpt Sanne niet. Ze hertrouwt en dat vindt Sanne eerst heel erg. Ze komt op een kantoor waar ze eenvoudige werkzaamheden moet verrichten. Daar komt een jonge vertegenwoordiger die haar hart inneemt. Petra heeft volgens moeder een betere keus gedaan. Die verlooft zich met een student, maar het gaat op de duur tussen die twee niet goed. Petra maakt het uit. Zij en de vertegenwoordiger worden het met elkaar eens. Dat is voor Sanne moeilijk te verwerken. Ze wil de deur uit. Ze komt via een advertentie in aanraking met een rijke familie, waar een meisje nodig is voor de verzorging van een gehandicapte kind. Dat is voor de grootmoeder een zaak van gebed geweest. Daar is het kind thuis. Zijn moeder is overleden en zijn vader woont in Amerika. Sanne voelt zich hier al gauw thuis. Ze wordt erg gewaardeerd, ook door de vader van het kind. Sanne komt haar verdriet te boven. De vader van het kind verkoopt zijn zaken in Amerika en vestigt zich weer in Nederland. Daar heeft hij weer een taak in het beheren van de bezittingen. Hij leert Sanne nader kennen. Sanne gaat van hem houden, maar ze gevoelt, dat er nooit iets kan komen van een huwelijk wegens verschil in stand enz. De vader van het kind vraagt haar echter. Hij wuift alle bezwaren weg. Het komt tot een huwelijk. Wat is er veel veranderd in haar leven. Ze voelt zich nu veel gelukkiger dan haar zuster Petra.

De schrijfster weet boeiend te vertellen. Haar boeken behoeven geen aparte aanbeveling. In geestelijk opzicht zou er wat meer diepgang in moeten zijn. Het is een boek voor de leeftijd vanaf 13 jaar.

Het telt 242 blz. en kost gebonden f 18,90. ■

Uitgave van fa. Stark & Zn.

postbus 302, 1794 ZG Oosterend N.H.,
tel. 02223 - 661 of 495.

Huiscatechisatie door Drs. C.J. Meeuse. Dit boekje bevat eenvoudige vragen over de geloofsleer, bestemd voor de huiscatechisatie.

De uitgever schrijft: Beginnen we met onze peuters door eenvoudige verhalen uit de Bijbel te vertellen, al gauw komt ook de tijd, waarop we ook eenvoudige vraagjes over de geloofsleer met hen kunnen bespreken. Als hulpmiddel daartoe wordt dit boekje uitgegeven. Het verscheen in afleveringen in de Rotterdamse Kerkbode, maar de belangstelling ervoor deed tot uitgave besluiten. De jonge kinderen kan men door bespreken en voorlezen de vragen laten leren, waarbij men de moeilijkste kan overslaan. De oudere kinderen kunnen ook de teksten, die achter iedere vraag vermeld staan, opzoeken en uitschrijven; de bekendste ervan kunnen zij ook leren. In de loop van de maanden oktober en november zullen nog twee vervolgedeeltes worden uitgebracht, waarvan de eerste "De wet des Heeren" behandelt en de tweede "Het gebed". Beide boekjes zullen in dezelfde vraagvorm, met verwijsteksten opgesteld worden en de prijzen zullen eveneens f 4,90 bedragen.

De schrijver behandelt in 6 lessen, die onderverdeeld zijn, vele vragen en antwoorden, met tekstverwijzing. De lessen gaan over: God en de schepping, de zonde en Gods straf, genade en bekering, de Bijbel, de Kerk en de sacramenten. De schrijver behandelt de stof o.i. op een voortreffelijke wijze. Wel zouden we graag gezien hebben, dat hij wat meer benadrukt had de noodzaak van de bekering en de oproep daartoe door de Heere: bekeert u. Het was o.i. ook beter geweest wanneer de schrijver bij de behandeling van de doop zich meer aangesloten had bij wat onze belijdenis zegt omtrent de doop van de kinderen.

We achten dit boekje een geschikt hulpmiddel voor ouders en anderen als leidraad om "in de voorzeide leer" te onderwijzen. Het boekje telt 48 pagina's.

B.

Gerrit

4.

Hier volgt nog een briefje, dat hij in die tijd schreef aan zijn Gelderse vrienden:

Waarde famielje!

Door 's Heeren goedheid bevind ik mij nu redelijk wel. O wat is de Heere nog nederbuigend goed op mij geweest. O de Heere was zo rechtvaardig het gebed niet te verhooren, doch Hij verhoorde het gebed en de Heere kwam mij zo voor met Ps. 42 : 5: Maar de Heer zal uitkomst geven: en o, deze weg is mij juist goed geweest om mij meer aan mijzelfen te ontdekken: o ik mag de Heere er zo voor danken, dat Hij zulk een weg heeft gebaad. O als ik dat zo eens denk, dat ik alle verkwikking kan krijgen, dat Jezus van alles verstoken was, dat ze Hem gal met edik gemengd te drinken gaven, dat Hij uitriep: Mijn God. Mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten? O, ik kan nu met Paulus zeggen: hetzij dat ik leef, hetzij dat ik sterf, ik ben des Heeren. Nu eindig ik met deze bede: de genade onzes Heeren Jezus Christus zij en blijve met U allen.

Doe verder allen bekenden de groetenis.

Uw neef G. van Doesburg.

Hierop ontving hij het volgende versje van een familielid:

Lieve Gerrit! moet gij nog hier op aarde smartelijk lijden?

Na deez' korte lijdenstijd komt een eindeloos verblijden;

Jezus hebt gij immers lief?-nu dan werkt U alles mede tot Uw heil en zaligheid, hoewel door verborgen reden.

Eenmaal, eenmaal, vroeg of spa, zult ge met Gods lievelingen,

't lied des Lams, Hallelujah, eeuwig, eeuwig, eeuwig, zingen.

Welk een dierb're zaligheid

is er voor Gods volk bereid:-

Troost elkaar met deze woorden:

lout're goedheid, liefdekoorden:

zijn steeds altijd 's Heeren paân;

ja, zij moog' door diepten gaan,

doch het zij hier immer kruis, ■

dat ons leidt naar 's Vaders huis. Gerrit was er blij mee. Het verkwikte hem in zijn zware lijden. Hij las het gedurig, evenals een brief, die hij van een van zijn vrienden uit Gelderland kreeg. Die brief greep hij met zijn opgezette handjes aan alsof die het grootste geschenk was geweest. Hij werd er zeer door getroost en dat is te begrijpen, want er stond o.a. het volgende in:

O lieve Gerrit! welk een zalig voorrecht zo jong al voor- en toebereid te mogen worden voor de Hemel en aanvankelijk een begeerte te mogen hebben om ontbonden te worden en bij die lieve Jezus te mogen wezen, dat U al zeer verre het beste is.

Nu lieve jongen! het is uit genade gegeven in Hem te geloven. Ik hoop dat de Heere U mag schenken in de wegen, die de Heere met U mag houden dan ook voor Hem te lijden. Ik weet wel, lieve jongen, het is gemakkelijker te troosten dan getroost te worden, dat is genade, is het niet zo, Gerrit? dat zult gij nu al wel bij ondervinding kennen. Maar geen nood. Jezus leeft! en Hij zal U niet meer opleggen dan gij dragen kunt, want Hij geeft de moeden kracht en vermenigvuldigt de sterkte, die die geen krachten heeft en dat is toch Zijn eigen belofte. De Heere zal U niet laten verzocht worden boven vermogen en U ook niet meer opleggen dan gij dragen kunt, want gelijk een vader zich ontfermt over zijn kinderen, ontfermt Zich de Heere over degenen, die Hem vrezen, en wanneer gij dan Zijn raad hier zult uitgediend hebben, dan zal Hij U ook opnemen in Zijn heerlijkheid en dan zult gij ook die lieve Jezus zien, gelijk Hij is, en zult dan ook aanzitten met Abraham, Izaak en Jacob en al de gezaligden aan de bruiloft des Lams. Mij dunkt zo, Gerrit, dit versje zullen de vromen wel in de hemel zingen:

Zijn naam moet eeuwig eer ontvangen.

Men looft Hem vroeg en spa.

De wereld hoort en volgt mijn zangen met Amen, Amen na.

Toen hij die brief gelezen had, zong hij en telkens was hij daardoor pleitende op des Heeren eigen beloften. Zo waren hem de woorden van een vriend, die hij hier nooit ontmoet had, bijzonder tot troost en sterkte. Zo gingen de weken van zijn lijden heen.

B.

Help

Papoea's in Nood

Papoeafonds

Ede

Postgiro 243000

Secretariaat

Van Randwijcklaan 104

3815 MT Amersfoort

Telefoon 033-728690

„De Driemaster”

STICHTING PROT. CHR. INTERNATEN OP
REFOMATORISCHE GRONDSLAG VOOR
SCHIPPERSKINDEREN
Krimpen aan den IJssel

In verband met het aanstaande vertrek van enkele groepsleidsters (door huwelijk) in de groepen met kinderen van 13 t/m 17 jaar, roepen wij sollicitanten op voor de functie van

GROEPSLEID(ST)ER

Onze voorkeur gaat uit naar een groepsleider ouder dan 23 jaar.

Ons internaat biedt huisvesting aan 162 kinderen in de leeftijd van 6 t/m 18 jaar. Ervaring in het omgaan met groepen kinderen strekt tot aanbeveling.

Het is gewenst dat de te benoemen groepsleid(st)er in het bezit is van het MBO-KV/JV of MBO-IW diploma.

Uitvoerige schriftelijke sollicitaties van personen, die met de grondslag van de stichting onvoorwaardelijk instemmen, worden zo spoedig mogelijk na verschijnen van deze advertentie door de directeur de heer A. Jacobs, Boezemdreef 2, 2922 BA Krimpen a/d IJssel, tegemoet gezien.

KOOL BOEKEN VOOR HET HELE GEZIN

Gedreigd door 't Vuur, deel 3, Rik Valkenburg.

Het laatste deel uit deze serie waar gebeurde oorlogsverhalen. O.A. ds. G.H. van Kooten, burgemeester Schakel en de langste soldaat van Nederland, **ds. H.C. van der Ent**. Als oorlog oorlog is, is de mens geen mens meer. Die werkelijkheid beleefde dominee v.d. Ent in alle hevigheid.

Prijs: **39,95**

Ook nog verkrijgbaar deel 1 en deel 2 met o.a. ds. Verhoeks, ds. R. Kok en ds. E. du Marchie van Voorthuysen.

Overdenkingen rondom een weggelopen slaaf, ds. H.C. v.d. Ent. Brieven aan jongeren naar aanleiding van de brief van Filémon. Voorwoord ds. G. Blom.

Prijs: **38,60**

KWARTAALBOEK DE GROTE GESCHIEDENIS VAN een klein land, Jan van Reenen.

Een boek waar allang op gewacht is. Het eerste deel over onze vaderlandse geschiedenis met prachtige illustraties van Jaap Kramer. De auteur weet onze geschiedenis op bijzondere wijze tot leven te brengen en laat duidelijk uitkomen dat de Heere God de geschiedenis schrijft. Een standaardwerk dat in elk gezin thuishoort.

Prijs, tot 15/2 **29,95** Daarna 44,95.

BOEKHANDEL - ANTIQUARIAAT

KOOL B.V. VEENENDAAL

Stationssingel 50-Tel. 08385-13978-Leverbaar via boekhandel
Corr. adres: Postbus 177, 3900 AD Veenendaal

Ook verkrijgbaar in ons
Boekhuis HET KOMPAS, Vijverlaan 34, Scherpenzeel (Gld.)

Westkapelle

Te huur vakantiehuis en luxe stacaravan op zeer mooi en rustig plekje op boerderij bij het strand.

Tel. 01187 - 1441.

NERVEUZE KLACHTEN?

Onze plantaardige zenuwtabletjes maken niet loom of slaperig. Werken rustgevend en kalmerend. Versterken het zenuwgestel. Kuur voor een maand f 20,-.

DROGISTERIJ SIKKING

Barrevoetstraat 5,
2011 WL Haarlem
Tel. 023 - 312882/
324606.
Postgiro 190609.

DE DRIESTAR

PABO en M.O.-OPLEIDING

Informatiedag PABO:
vrijdag 23 januari 1987, 14.30-17.00 uur.

Informatiedag M.O.:
zaterdag 28 maart 1987, 10.00-12.00 uur.

De M.O.-opleidingen zijn part-time opleidingen in de studierichting Nederlands, wiskunde en pedagogiek.

De vakken wiskunde en pedagogiek kennen ook studieprogramma's die gericht zijn op functies bij overheid en bedrijfsleven.

Een prospectus wordt op aanvraag toegezonden.

Aanmelding en/of vragen om informatie bij administratie "De Driestar", Bleulandweg 492, 2803 HS Gouda, tel. 01820 - 38388.

Wel eens op
TEXEL
geweest?

Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegenheden, etc., en... rust.

U kunt op
'DE VERRASSING'
gebruik maken van

volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 285,- p.w. Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan.
Tel. 02223-661 of 391.

STICHTING
REFORMATORISCHE
HULPAKTIE
WOORD EN DAAD

WOORD & DAAD

MENSEN HELPEN MENSEN, DAT HELPT!

**ONDERVOEDING / ZIEKTEN
ANALFABETISME
SLECHTE HUISVESTING**

Samen kunnen we daar veel aan doen.

Daarbij is ook

UW HULP NODIG!

Steun een eigen project voor f 25,- per kwartaal.

Informatiebulletin wordt u op aanvraag toegezonden.

Postbus 560,
4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830 - 24288
Postbank 30.20.900
ABN 50.98.11.566

In "Irene" bent u voor eten en drinken en logeren onder eigen mensen, die op gezellige, vakkundige en betaalbare wijze aan uw wensen voldoen!

HOTEL - PENSION

'IRENE'

Fam. Bostelaar

ELSPEET

tel. 05779 - 1236

OOSTKAPELLE

tel. 01188 - 2929

stichting schuilplaats

dankt u allen voor de (financiële) bijdrage in 1986 ontvangen. Met uw hulp waren wij in staat voorlichting te geven, onderzoek te verrichten en daadwerkelijke hulp te bieden bij:

- bedreigd levensbegin en levenseinde
- psycho-sociale problematiek

Vanuit de overtuiging dat de Bijbel Gods onfeilbaar Woord is en richtsnoer voor alle facetten van het leven hopen wij met uw hulp en Gods onmisbare zegen ook in 1987 t.b.v. onze veelal directe naaste in nood, met onze hulpverlening door te gaan.

(De bon uitknippen of overschrijven en in een open envelop zenden aan Stichting Schuilplaats Postbus 7 3900 AA Veenendaal)

Postbus 7,

3900 AA Veenendaal
08385 - 26123